

Базелюк Вікторія Володимирівна,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри кримінального права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: Basilyukv@gmail.com
ORCID 0000-0001-5223-8633

Витвицька Олександра Сергіївна,
студентка 5-го курсу,
Національний юридичний
університет імені Ярослава
Мудрого, Україна, м. Харків
e-mail: vitvsasha@yandex.ua

doi: 10.21564/2414–990x.137.102701
УДК 343.59

СОЦІАЛЬНО–ЕКОНОМІЧНІ ТА НОРМАТИВНІ ФАКТОРИ ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСЯГАННЯ НА КУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ

Досліджено соціально-економічні та нормативні фактори встановлення кримінальної відповідальності за незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини. Проаналізовано міжнародні та національні нормативно-правові акти у сфері охорони культурних цінностей.

Ключові слова: соціально-економічні фактори; нормативні фактори; кримінальна відповідальність; культурні цінності; об'єкти археологічної та культурної спадщини; незаконні археологічні розкопки.

Базелюк В. В., кандидат юридических наук, асистент кафедри уголовного права, Національний юридический університет імени Ярослава Мудрого, Україна, г. Харьков.
e-mail: Basilyukv@gmail.com ; ORCID 0000-0001-5223-8633

Витвицька А. С., студентка 5-го курсу, Національний юридический університет імени Ярослава Мудрого, Україна, г. Харьков.
e-mail: vitvsasha@yandex.ua

Социально-экономические и нормативные факторы установления уголовной ответственности за посягательства на культурные ценности

Исследуются социально-экономические и нормативные факторы установления уголовной ответственности за незаконное проведение поисковых работ на объекте археологического наследия, уничтожение, разрушение или повреждение объектов культурного наследия. Анализируются международные и национальные нормативно-правовые акты в сфере охраны культурных ценностей.

Ключевые слова: социально-экономические факторы; нормативные факторы; уголовная ответственность; культурные ценности; объекты археологического и культурного наследия; незаконные археологические раскопки.

Постановка проблеми. Дослідження соціально-економічних і нормативних факторів встановлення кримінальної відповідальності за незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини (ст. 298 Кримінального кодексу України; далі – КК) ще не проводилося. Окрім того, положення, що у 2010 р. закріплені в ч. 1 ст. 298 КК (незаконне проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних чи підводних робіт на об'єкті археологічної спадщини), є новелою українського законодавства, що також потребує додаткового наукового аналізу.

Стан розроблення проблеми. Проблеми кримінальної відповідальності за посягання на культурні цінності розглядалися в роботах таких учених, як В. І. Акуленко, Р. В. Асейкін, Є. П. Гайворонський, Т. Г. Каткова, В. В. Кузнецов, Є. І. Кузьменко, Т. В. Курило, В. А. Ломако, П. С. Матишевський, М. О. Міщенко, В. О. Навроцький, Б. М. Одайник, І. Г. Поплавський, О. С. Сотула, О. В. Усенко та ін.

Мета статті – виявити соціально-економічні та нормативні фактори встановлення кримінальної відповідальності за незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини (ст. 298 КК).

Викладення основного матеріалу. Соціальні фактори встановлення кримінальної відповідальності за незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини виражають суспільну необхідність і політичну доцільність встановлення такої відповідальності, тобто принципи, які забезпечують соціальну адекватність криміналізації, її допустимість з точки зору основних характеристик соціальних систем і процесів суспільного розвитку, а також відповідність кримінально-правової норми рівню, характеру суспільної свідомості і стану громадської думки [1, с. 210].

Для виявлення соціально-економічних чинників криміналізації посягань на культурні цінності спочатку з'ясуємо, яку ж саме користь приносять суспільству останні.

Протягом усієї історії людства існувало й існує багато цивілізацій, головним елементом яких завжди була культура. Вона – складний суспільний фено-

мен, який відіграв і продовжує відігравати величезну роль у життєдіяльності людини, впливаючи на працю, побут, дозвілля, менталітет, спосіб життя як усього суспільства, так і окремої особистості. Культура – це не тільки досягнення минулого, багато в чому вона визначає сьогодення і майбутнє всього людства. Засвоєння культури – важлива запорука людської цивілізації, збереження загальнолюдських цінностей [2, с. 6].

Як зазначає Є. І. Кузьменко, культурна спадщина відіграє особливу роль у житті суспільства. Вона має величезне значення для розвитку науки, мистецтва, господарства країни та інших сфер соціального життя. Різноманітні споруди, комплекси, їхні частини, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти, що мають історичну, мистецьку, наукову, художню або іншу цінність дають змогу більше дізнатися про діяльність попередніх поколінь, дозволяють зазирнути у глибину століть, простежити різні етапи розвитку нашої держави та забезпечити спадкоємність культурних традицій народу [3, с. 23].

Особлива стурбованість держави рівнем охорони об'єктів культурної спадщини виявляється у програмних документах уряду. Серед нормативних актів, що визначають спрямованість державної політики у сфері охорони культурної спадщини, слід відмітити Загальнодержавну програму збереження та використання об'єктів культурної спадщини на 2004-2010 роки, в якій наголошувалося, що збереження і примноження культурних цінностей належать до пріоритетних напрямів політики держави у сфері культури. Відповідно до ратифікованих Верховною Радою України міжнародних конвенцій у Програмі зазначалося, що охорона культурної спадщини є міжнародно-правовим зобов'язанням нашої держави перед світовою спільнотою. Мета зазначеного нормативного акта полягала у створенні більш сприятливих умов для розвитку сфери охорони культурної спадщини, забезпечення належного рівня збереження та використання об'єктів культурної спадщини в суспільному житті. Основними завданнями Програми було забезпечення державного обліку та контролю за збереженням і використанням об'єктів культурної спадщини; сприяння залученню інвестицій у діяльність щодо збереження, реставрації, реабілітації і використання пам'яток; створення розвинутої інфраструктури науково-дослідних, проектних, реставраційних, реабілітаційних та інших організацій у цій сфері; удосконалення законодавчого забезпечення охорони та використання об'єктів культурної спадщини; удосконалення управління у сфері охорони культурної спадщини; створення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для наукової, проектної та виробничої діяльності у сфері охорони культурної спадщини; сприяння залученню об'єктів культурної спадщини до національних та світових туристичних маршрутів; подальший розвиток міжнародного співробітництва у сфері охорони культурної спадщини [4]¹.

Стурбованість рівнем охорони об'єктів культурної спадщини також часто відображається у різних зверненнях і заявах фахівців у галузі археології. Так,

¹ Незважаючи на те, що термін дії цієї Програми добіг кінця у 2010 р., деякі її положення використовуються й досі.

Спілка археологів України висловила свою підтримку археологам Росії, котрі виступили з відкритим листом Президенту і Прем'єр-Міністру РФ «Археологічна спадщина має належати народам Росії, а не мародерам, перекупникам і «колекціонерам»» [5]. Археологи України повністю солідарні з необхідністю впровадження жорстких заходів зі збереження національного надбання народів країн СНД, в яких після розпаду Радянського Союзу пам'ятки культури і безпосередньо археології стали об'єктом збагачення окремих громадян, які прагнуть не їх збереження, а мають із цього зиск. В Україні, так само як і в Росії, пограбування пам'яток археології сягнуло величезних масштабів. Уведення в законодавство України статей, які мали б створити перепони пограбуванню і руйнуванню пам'яток археології, не стало ефективним з огляду на відсутність необхідних механізмів їх реалізації. Культурна й археологічна спадщина має охоронятися державою і належати народу [6].

Як стверджують дослідники, в Україні з року в рік зростають кошти субвенції державного бюджету на пам'ятко-охоронну справу. За рахунок цих коштів здійснювалися реставраційні роботи у центрі м. Львова, смт. Батурині, протизсувні та реставраційні роботи у Києво-Печерській лаврі. Субвенцію було спрямовано також на об'єкти культурної спадщини Вінницької, Волинської, Запорізької, Івано-Франківської, Кіровоградської, Сумської, Хмельницької, Чернігівської, Черкаської областей та м. Севастополя.

Безперечно існує багато проблем, які впродовж років накопичувались у сфері охорони культурної спадщини і потребують свого розв'язання. Недостатнє фінансування заходів з охорони пам'яток протягом кількох десятиліть призвело до значного їх погіршення. На підставі моніторингу стану пам'яток встановлено, що в окремих регіонах до 50 % будівель – об'єктів культурної спадщини – перебуває в незадовільному стані, а кожний десятий – в аварійному. Термінові протиаварійні та консерваційні роботи необхідно провести більш як на 300 пам'ятках архітектури національного значення. Їх кількість постійно зростає, незважаючи на те, що державні видатки на охорону культурної спадщини щорічно збільшуються. Орієнтовна вартість лише першочергових протиаварійних і найнеобхідніших ремонтно-реставраційних та консерваційних робіт становить близько 600 млн грн. [7].

Для встановлення доцільності існування кримінальної відповідальності за незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини важливим є фактор існування в Україні великої кількості об'єктів історико-культурної спадщини. Наша держава є однією із провідних країн Європи за кількістю таких пам'яток. На державному обліку в Україні знаходиться понад 130 тис. нерухомих пам'яток історії та культури, серед них: пам'яток археології – 57 206; пам'яток історії – 51 364; пам'яток монументального мистецтва – 5 926; пам'яток архітектури та містобудування 16 800. Значна кількість пам'яток історії (понад 12 млн) зберігається у фондах українських музеїв. Саме музеї на сьогодні є одним із головних соціальних інститутів, які виконують функцію формування

історичної пам'яті українського народу, донесення до всіх українців і особливо молоді знань про минуле [8].

У нашій державі правовою основою регулювання суспільних відносин є Конституція України. У ній зазначено, що держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури (ст. 11). Загальне положення щодо правової охорони культурної спадщини та культурних цінностей містить розділ II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина». Серед інших прав закріплено право людини і громадянина на культурну спадщину та культурні цінності. В Основному Законі України стверджується, що культурна спадщина охороняється законом, держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживає заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами (ст. 54). Конституція України встановлює обов'язок людини і громадянина не заподіювати шкоду культурній спадщині (ст. 66). Визначено також і засади діяльності органів державної влади у галузі культурного будівництва, охорони і використання пам'яток історії (статті 85, 116, 119, 138, 143).

Встановлення кримінальної відповідальності за незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини (ст. 298 КК України), є своєрідною юридичною гарантією правореалізації конституційних прав та обов'язків людини і громадянина стосовно культурних цінностей. При характеристиці соціальної обумовленості досить важливе значення має встановлення відповідності кримінально-правової норми положенням Конституції. Тому необхідним є виявлення відсутності суперечностей між статтями Кримінального кодексу України та нормами Основного Закону. Окрім того, КК України повинен відображати реалізацію проголошених Конституцією принципів та положень [9, с. 6–7]. Ретельний аналіз ст. 298 КК дає підстави стверджувати, що вона не суперечить Основному Закону нашої держави та обґрунтовано доповнює положення останнього щодо охорони суспільних відносин у сфері культурної спадщини.

Суттєве значення серед нормативних факторів мають міжнародні нормативно-правові акти. Про їх пріоритет стосовно національного законодавства зазначено в Конституції України.

Так, Гаазька конвенція «Про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту» від 14 травня 1954 р., яка була ратифікована СРСР 5 квітня 1957 р. стала першим міжнародним правовим документом про охорону культурних цінностей у світовому масштабі. Як слушно зазначив В. І. Акуленко, ця Конвенція зробила проблеми культури складовою міжнародних відносин, ввела в юридичний обіг поняття «культурна спадщина людства» [10, с. 59–63]. Конвенція 1954 р. ґрунтується на загальноновизнаних міжнародних принципах гуманізму, недоторканності культурної спадщини. Пріоритетним серед них є принцип поваги до прав людини у сфері культури, який виражається у забезпеченні збереження культурної спадщини всього людства для нинішнього та майбутніх поколінь. У зазначеному міжнародному акті закріплено також принцип

охорони і поваги культурних цінностей у мирний час і захисту у разі збройного конфлікту. Цей принцип включає поважання культурних цінностей сторонами на власній території і на території інших країн; недопущення проти них будь-яких актів, що можуть призвести до руйнування чи пошкодження у разі збройного конфлікту; крадіжок, пограбувань або незаконного привласнення, а також актів вандалізму, реквізиції рухомих культурних цінностей на окупованій території (ст. 4). Цією статтею також заборонено використання споруд, що віднесені до культурних цінностей, для захисту і безпосередньо прилеглих до них ділянок, що може призвести до руйнування чи пошкодження цих цінностей у випадку збройного конфлікту. Конвенцією було визначено об'єкт міжнародного захисту культурних цінностей у разі збройного конфлікту. Це культурні цінності кожного народу, рухомі або нерухомі, незалежно від походження, власника, що складають культурну спадщину всього людства, збереження яких має велике значення для всіх народів світу [11]. Держави, які підписали Конвенцію, взяли на себе зобов'язання застосовувати в рамках свого національного законодавства всі заходи, необхідні для того, щоб були виявлені та піддані кримінальним чи дисциплінарним санкціям особи, незалежно від їх громадянства, які порушили чи наказали порушити дану Конвенцію [11].

Таким чином, прийнята під егідою ЮНЕСКО Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту 1954 р. стала першим універсальним міжнародно-правовим документом про охорону культурних цінностей. Цим актом було започатковано кодифікацію міжнародного права щодо збереження і охорони культурних цінностей.

Тенденція щодо розширення сфери регулювання відносин між державами стосовно охорони і використання культурних цінностей, ввезення, вивезення і повернення незаконно переміщених культурних цінностей, поваги прав людини і народу на культурні надбання знайшла підтвердження у наступних універсальних міжнародно-правових документах ЮНЕСКО: Конвенція про заходи, спрямовані на заборону і запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності від 14 листопада 1970 р., яка була ратифікована СРСР 10 лютого 1988 р.; Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини від 16 листопада 1972 р., ратифікована СРСР 4 жовтня 1988 р. Ці конвенції виступають як кодифіковані договори, підготовлені міжнародною організацією. Названі договори є офіційною систематизацією чинних міжнародно-правових норм. У них відображена розробка нових норм відповідно до предмета міжнародно-правового регулювання, здійснена з метою створення внутрішньо узгоджених значних правових актів чи навіть їх комплексів. Це суттєвий фундамент розвитку міжнародного права взагалі та міжнародного права охорони культурних цінностей зокрема [12, с. 109].

Зауважимо, що названі конвенції також прямо вказують на необхідність юридичної відповідальності, зокрема адміністративної та кримінальної, за посягання на культурні цінності.

Інші міжнародні документи, що стосуються охорони культурного надбання, мають більш декларативний характер, констатуючи принципи і спонукаючи уряди розпочати якісь дії щодо визнання та задоволення різноманітних культурних прав [13, с. 19–20]. До таких документів можна віднести, зокрема, Декларацію ЮНЕСКО про принципи міжнародного культурного співробітництва (1966), Декларацію Мехіко з політики в галузі культури (1982), Універсальну декларацію ЮНЕСКО про культурне різноманіття (2001).

На розвиток і конкретизацію засад, закріплених Конституцією України та міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, було прийнято закони України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» від 24 грудня 1993 р., «Про музеї і музейну справу» від 29 червня 1995 р., «Про бібліотеки і бібліотечну справу» від 27 січня 1995 р., «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» від 21 вересня 1999 р., «Про охорону культурної спадщини» від 8 червня 2000 р., «Про охорону археологічної спадщини» від 18 березня 2004 р. Вони становлять достатньо розгалужену систему національного законодавства, що регулює суспільні відносини у сфері охорони культурної спадщини та культурних цінностей [14, с. 143].

Висновки. Підсумовуючи, слід підкреслити, що соціально-економічні фактори встановлення кримінальної відповідальності за діяння, передбачені ст. 298 КК, виражають суспільну необхідність і політичну доцільність встановлення такої відповідальності. Археологічна та культурна спадщина відіграє значну роль у житті суспільства. Вона впливає на розвиток науки, мистецтва, господарства країни та інших сфер соціального життя. Але збереження і підтримання у належному стані пам'яток культури та архітектури потребує від суспільства постійної уваги і значних коштів.

Нормативні фактори встановлення кримінальної відповідальності за посягання на культурні цінності являють собою систему правових актів, що регулюють суспільні відносини у сфері охорони археологічної та культурної спадщини. Основними такими нормативними актами є Конституція України, міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України та власне закони України у галузі охорони культурних цінностей.

Список літератури:

1. Основания уголовно-правового запрета (криминализация и декриминализация) / отв. ред.: В. Н. Кудрявцев, А. М. Яковлев. Москва: Наука, 1982. 302 с.
2. Асейкін Р. В. Необхідність кримінально-правової охорони національної культурної спадщини в Україні. *Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні*: матеріали всеукр. наук. конф. ад'юнктів, аспірантів та здобувачів (м. Львів, 28 верес. 2007 р.). Львів. 2007. С. 6–8.
3. Кузьменко Є. І. Предмет злочинного посягання на пам'ятки – об'єкти культурної спадщини. *Адвокат*. 2009. № 3 (102). С. 23–25.
4. Загальнодержавна програма збереження та використання об'єктів культурної спадщини на 2004–2010 роки: Закон України від 20.04.2004 р. № 692-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 32. Ст. 390.

5. Археологическое наследие должно принадлежать народам России, а не мародерам, перекупщикам и «коллекционерам». Открытое письмо Президенту и Премьер-министру Российской Федерации. URL: http://www.vgosau.kiev.ua/2_sau_mizhnar_spivrob.html. (дата звернення: 15.02.2013).

6. Заява Всеукраїнської громадської організації «Спілка археологів України». URL: http://www.vgosau.kiev.ua/2_sau_mizhnar_spivrob.html. (дата звернення: 12.02.2014).

7. Малімон В. І. Стан культурної сфери та особливості здійснення державної політики у сфері культури в умовах глобалізації. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2009-1/doc/2/18.pdf>. (дата звернення: 11.04.2017).

8. Чупрій Л. В. Стан та проблеми музейної справи в Україні. URL: <http://narodna.pravda.com.ua/culture/4c0133b629439/>. (дата звернення: 11.04.2017).

9. Борисов В. І. Відповідність кримінального закону конституційним принципам здійснення правосуддя в Україні. *Юридичний вісник України*: Загальнонаціональна правова газета. 2009. 28 листоп.–4 грудн. (№ 48 (752)). С. 6–7.

10. Акуленко В. І. Не повинні гинути! (Реалізація норм міжнародного гуманітарного права в законодавстві України про захист культурних цінностей). *Політика і час*. 1995. № 9. С. 59–63.

11. Про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту: Конвенція від 14.05.1954 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_157. (дата звернення: 13.04.2017).

12. Литовченко Л. А. Становлення міжнародного права охорони культурних цінностей (кінець XIX – середина XX століть). *Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутр. справ*: зб. наук. пр. Дніпропетровськ, 2002. № 2 (8). С. 95–110.

13. Кузьменко Є. І. Міжнародно-правові основи нормативного забезпечення відповідальності за знищення, руйнування або пошкодження пам'яток – об'єктів культурної спадщини. *Адвокат*. 2009. № 2 (101). С. 18–21.

14. Литовченко Л. А. Основні засади законодавства України про охорону культурної спадщини. *Науковий вісник Дніпропетровського держ. ун-ту внутр. справ*: зб. наук. пр. / Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ, 2007. № 4 (35). С. 138–148.

References:

1. Kudryavcev, V.N., Yakovlev, A.M. (1982). *Osnovanie ugovovno-pravovogo zapreta (kriminalizacija i dekriminalizacija)*. Moscow; Nauka [in Russian].

2. Asejkin, R.V. (2007). Neobhidnist kriminalno-pravovoi ohoroni nacionalno kulturnoi spadshini v Ukraini. *Problemi pravovoi reformi ta rozbudovi gromadjanskogo suspilstva v Ukraini*: materialy vseur. nauk. konf. adjunktiv, aspirantiv ta zdobuvachiv. Lviv. 6–8 [in Ukrainian].

3. Kuzmenko, E.I. (2009). Predmet zlochinnogo posjagannja na pamjatki – objekti kulturnoi spadshini. *Advokat*, 3 (102), 23–25 [in Ukrainian].

4. Zagalnodержavna programa zberezhennja ta vikorustannja objektiv kulturnoi spadshini na 2004–2010 roki: Zakon Ukrainy vid 20.04.2004 r. № 692-IV. *Vidomosti Verhovnoi Radu Ukrainy*. (2004); 32; art. 390.

5. Arheologическое наследие dolzhno prinadlezhat narodam Rossii, a ne maroderam, perekupshikam i «kollecioneram». The letter to the President and Prime Minister of Russian Federation. URL: http://www.vgosau.kiev.ua/2_sau_mizhnar_spivrob.html (the date of appeal: 15.02.2013) [in Russian].

6. The statement of the Ukrainian civil organization «Association of the archaeologists of Ukraine». URL: http://www.vgosau.kiev.ua/2_sau_mizhnar_spivrob.html (date of appeal: 12.02.2014) [in Russian].

7. Malimon, V.I. (2009). Stan kulturnoi sphere ta osoblivosti zdisnennja derzhavnoi politiki u spheri kulturni v umovah globalizaciji. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2009-1/doc/2/18.pdf> (date of appeal: 11.04.2017) [in Ukrainian].

8. Chuprij, L.V. Stan ta problemi muzejnoi spravi v Ukraini. URL: <http://narodna.pravda.com.ua/culture/4c0133b629439/>. (date of appeal: 11.04.2017) [in Ukrainian].

9. Borisov, V.I. (2009). Vidpovidnist kriminalnogo zakonu konstitucijnim principam zdijsnennja pravosuddja v Ukraini. *Juridichnij visnik Ukraini: Zahal'nonatsional'na pravova hazeta*, 48 (752), 6–7 [in Ukrainian].

10. Akulenko, V.I. (1995). Ne povinni gnuti! (Realizatsiya norm mizhnarodnoho humanitarnoho prava v zakonodavstvi Ukrayiny pro zakhyst kul'turnykh tsinnostey). *Politica i chas*, 9, 59–63 [in Ukrainian].

11. Pro zahist kulturnih cinnostej u vipadku zbrojnogo konfliktu: Convention from 14.05.1954. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_157. (date of appeal: 13.04.2017) [in Ukrainian].

12. Litovchenko, L.A. (2002). Stanovlennj mizhnarodnogo prava ohoroni kulturnih cinnostej (kinec XIX – seredina XX stolittja). *Naukovij visnik Juridichnoi akademii Ministerstva vnutr. sprav. Dnipropetrovs'k*, 2 (8), 5–110 [in Ukrainian].

13. Kuzmenko, E.I. (2009). Mishnarodno-pravovi osnovu normativnogo zabespechennj vidpovidalnosti za znushennja, rujnuvannja abo poshkodgennja pamjatok-objektiv kulturnoi spadshini. *Advokat*, 2 (101), 18–21 [in Ukrainian].

14. Litovchenko, L.A. (2007). Osnovni zasady zakonodavstva Ukrayiny pro okhoronu kul'turnoyi spadshchyny. *Naukovij visnik Dnipropetrovskogo derzhavnogo universitetu vnutrennih sprav. Dnipropetrovs'k*, 4 (35), 138–148 [in Ukrainian].

Bazeliuk V.V., PhD in Law, assistant Department of Criminal Law, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.

e-mail: Basilyukv@gmail.com ; ORCID 0000-0001-5223-8633

Vytvitska O.S., student of the 5th year, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.

e-mail: vitvsasha@yandex.ua

Socio-economic and regulatory factors of establishing criminal liability for infringement of cultural property

The article investigates the social, economic and regulatory factors establishing criminal responsibility for attacks on cultural values.

Socio-economic factors to establish criminal liability for acts under Art. 298 of the Criminal Code of Ukraine expressed the need for social and political expediency of establishing such liability. Archaeological and cultural heritage plays an important role in society. It affects the development of science, art, economy and other spheres of social life. But the preservation and maintenance of the monuments of culture and architecture society requires constant attention and considerable resources.

Regulatory factors establishing criminal responsibility for attacks on cultural values represent a system of legal acts regulating social relations in the sphere of archaeological and cultural heritage. The main such regulations is the Constitution of Ukraine, international treaties ratified by the Parliament of Ukraine and laws of Ukraine in the field of cultural values.

Keywords: socio-economic factors; normative factors; criminal responsibility; cultural values; objects of the archaeological and cultural heritage; illegal archaeological excavations.

Надійшла до редколегії 11.05.2017 р.